

Religion och vetenskap

När man tar del av aktuella debatter om religion och vetenskap kan man lätt tro att det finns två olika sidor som argumenterar mot varandra. På ena sidan finns de som hävdar att vetenskapen kan förklara hur universum har uppstått, hur livet har utvecklats och hur naturen fungerar. De menar att det därför inte finns några skäl att tro på några gudar. På andra sidan finns de som hävdar att det måste finnas en gud bakom allt vi ser i universum, att jorden har skapats som det står i de heliga skrifterna, och att vetenskapen – i den mån den motsäger detta – har fel i dessa frågor.

I själva verket finns det många olika sätt att se på förhållandet mellan religion och vetenskap. I det här avsnittet ska vi se närmare på några av de vanligaste synsätten. Vi ska också undersöka några av de ämnen som brukar diskuteras i dessa sammanhang, nämligen synen på skapelse och evolution, argument för och emot Guds existens samt etiska frågor i förhållande till religion och vetenskap.

Religion och vetenskap | 475

FÖRDJUPANDE TEXTER OCH EXTRAMATERIAL B4.5

Teodicéproblemet

Många människor har brottats med frågan om hur det kan finnas så mycket lidande i världen om nu Gud är både god och allsmäktig. Om Gud verkligen är god skulle väl Gud inte vilja att någon människa ska behöva lida, och om Gud verkligen är allsmäktig så skulle väl Gud kunna utrota allt lidande? Genom århundradena har man försökt ge olika svar på denna fråga. Vissa har nöjt sig med att man inte finner något svar på frågan. För andra har frågan lett till att de inte kan tro på att det finns någon gud över huvud taget.

Ordet teodicé kommer från de grekiska orden theos som betyder gud och dikaioun som betyder rättfärdiga eller förklaras rättfärdig.

Nedan finner du några länkar till olika webbplatser som behandlar teodicéproblemet mer ingående ur olika perspektiv.

Nationalencyklopedin – Teodicéproblemet

www.ne.se/teodiceproblemet

Wikipedia – Teodicéproblemet

sv.wikipedia.org/wiki/Teodic%C3%A9problemet

Bibeln och skolan – Teodicéproblemet

www.bibeln.se/skolan/amnen/amnen_filosofi_teodice.html

Bibelfrågan – Teodicéproblemet

www.alltombibeln.se/bibelfragan/lidande.htm

Asebeia – Teodicéproblemet är ett olöst problem

asebeia.wordpress.com/2013/02/11/teodiceproblemet-ar-ett-olost-problem/

Ateism.se – Teodicéproblemet

www.ateism.se/argument/teodice.html

Flashback – Den stora tråden om teodicéproblemet

www.flashback.org/t766297

Stefan Eriksson: Religionsfilosofer om teodicéproblemet – en kritisk översikt

www.existentiell-tro.net/rf/filoteod.htm

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR B4.5

- Vad tänker du spontant när det gäller förhållandet mellan religion och vetenskap? Upplever du att det handlar om två vitt skilda fenomen eller kan du se några likheter eller beröringspunkter?
- Varför kan det vara komplicerat att dra gränsen mellan religion och vetenskap?
- Vad är enligt din mening de största olikheterna/skillnaderna mellan religion och vetenskap?
- På sidan 478 i läroboken påstås att vetenskap också kan ses som en form av tro. Håller du med om detta? Varför? Varför inte?
- I läroboken presenteras fyra olika sätt att se på förhållandet mellan religion och vetenskap (se sid. 481f). Vilket av dessa synsätt ligger närmast hur du själv ser på detta? Jämför med några klasskamraters uppfattningar.
- Diskutera med en kamrat om hur olika troende inom de fem världsreligionerna kan förhålla sig till den moderna vetenskapen.
- Jämför olika religiösa skrifers skildring av världens ursprung och jordens skapelse (se kapitlet om Heliga skrifter). Hur uppfattar du skildringarna – gör de anspråk på att vara korrekta naturvetenskapliga redogörelser, eller uppfattar du dem mer som poetiska beskrivningar? Finns det andra sätt att uppfatta dessa texter?
- Många så kallade kreationister hävdar att skapelsen gick till precis som det beskrivs i Första Moseboken i Bibeln. Varför är det så viktigt för dem att Bibelns beskrivning är bokstavligen sann, tror du?
- Vilket eller vilka av argumenten för Guds existens tycker du är mest övertygande? Motivera! Kan du komma på andra argument än de som räknas upp i läroboken?
- Vilket eller vilka av argumenten mot Guds existens tycker du är mest övertygande? Motivera! Kan du komma på andra argument än de som räknas upp i läroboken?
- Klicka på länkarna under rubriken Teodicéproblemet. Jämför olika försök till lösningar på problemet. Håller du med om resonemangen? Är någon eller några av lösningarna mer övertygande än andra, enligt dig? Motivera!

- Kan man med vetenskapens hjälp förklara hur etik och moral har uppstått och hur det kommer sig att människan tänker etiskt och moraliskt?
- Tänker djur etiskt och moraliskt, eller är dessa begrepp endast relevanta för människor? Hur kommer det sig i så fall?

LÄNKAR B4.5

Credoakademin – Artiklar om vetenskap och tro

www.credoakademin.nu/index.php/articles/C13

Claphaminstitutet – Artiklar om vetenskap och tro

claphaminstitutet.se/tag/vetenskap-och-tro/

SO-Rummet – Sekularisering och religionskritik

so-rummet.se/kategorier/religion/sekularisering-och-religionskritik/religionskritik

SO-Rummet – Ateism och agnosticism

so-rummet.se/kategorier/religion/sekularisering-och-religionskritik/ateism-och-agnosticism

Humanisterna

www.humanisterna.se

VoF – Vetenskap och folkbildning

www.vof.se

Den Kristna Humanisten – Röster från Förbundet för Kristen Humanism och Samhällssyn

denkristnahumanisten.wordpress.com

BioLogos Foundation – Evolutionary Creation

biologos.org

Anders Gärdeborn om skapelse och evolution

gardeborn.se

Vetenskap, ursprung och skapelse - Mats Moléns blogg

www.matsmolen.se

Genesis – Vetenskap Ursprung Skapelsetro

www.genesis.nu

Creation Ministries International

creation.com

Intelligent Design – Kjell Ulanders hemsida

www.intelligentdesign.st

FILMER B4.5

Föreläsning med Martin Lind: Vetenskap och religion – samtida positioneringar

www.youtube.com/watch?v=RvblxRTVG6g

Föreläsning med Mats Selander: Tro och vetenskap – vänner eller fiender?

www.youtube.com/watch?v=NKn4fM3ET1U

Humanisterna Sverige debatt – Kan religion och vetenskap förenas?

www.youtube.com/watch?v=3Ib_hAcSI1Y

UR – Bibeln vs Darwin

www.youtube.com/watch?v=6qz7-n2oklc

Intervju med Per Kornhall – Kampen mot kreationismen

www.youtube.com/watch?v=bW8Z5Gs7pnQ

Föreläsning med Anders Gärdeborn: Skapelse-Evolution

www.youtube.com/watch?v=4c1po3WmdvM&list=PLpa9ERXnwqgHwdvsNUKy00GqOOX3_J08W

Etik i praktiken

Etiska frågor är ofta i fokus i den offentliga debatten idag. Men det är inte i första hand etiska teorier och modeller man diskuterar, utan det är främst frågor som rör praktisk etik, alltså hur etiken tar sig konkreta uttryck i handling. Det handlar ofta om svåra frågor utan några entydiga svar, frågor där olika värden ställs mot varandra. I det här kapitlet ska vi se närmare på några aktuella etiska frågor som berör relationer, hälsa och sjukvård, forskning och vetenskap, näringsliv och industri samt lag och rätt.

Kärlek och relationer

ALLA MÄNNISKOR HAR ett medfött behov av nära relationer till andra människor. Det kan handla om vänskapsband, relationer till föräldrar och syskon eller till en partner som man vill dela livet med. Relationer kan upplevas som något av det vackraste och mest värdefulla vi har i livet, men det gör också att det finns något skört och sårbart i den nära gemenskapen med andra. Det finns ofta outtalade moraliska normer som reglerar hur vi lever och agerar i våra relationer.

Ärlighet och trohet i relationer

De flesta verkar vara överens om att ärlighet är ett grundläggande

Etik i praktiken | 499

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR B4.6

Övning

Från knappnål till silverskål

Ett gammalt ordspråk säger: "Det börjar med en knappnål och slutar med en silverskål". Ordspråket vill säga att ingen föds till tjuv utan att det ofta börjar med att en person begår ett litet, ganska oskyldigt brott, och sedan successivt begår allt större brott.

Låt eleverna diskutera två och två kring dessa frågeställningar.

Är det HELT RÄTT, OKEJ I VISSA FALL eller HELT FEL att:

- "Låna" en oläst cykel?
- Snatta mat?

- Fuska på prov?
- Ladda hem upphovsrättsskyddat material?
- Fildela (sprida) upphovsrättsskyddat material?
- Tjuvåka på buss, tunnelbana, spårvagn osv.?
- Ta pengar ur en förälders plånbok?
- "Råka" läsa partners sms eller e-post för att se vad han/hon har haft för sig?
- Jobba svart?
- Behålla pengarna om man hittar en tappad plånbok?
- Få tillbaka på 500 kr fast man betalat 100 kr?
- Plocka med sig glas, skedar eller askkoppar från en restaurang eller handdukar från ett hotell?

Övning

Att skilja på faktapåståenden och värderingar

När man tar del av argument i olika etiska frågor är det viktigt att kunna skilja på faktapåståenden och värderingar. Faktapåståenden är påståenden som kan vara sanna eller falska, och de går att kontrollera (åtminstone i teorin). Värderingar är åsikter som inte går att bevisa eller motbevisa, men kan vara minst lika övertygande som fakta. Ofta framställs värderingar som fakta, vilket gör att man kan bli vilseledd i argumentationen. Träna din förmåga att skilja på faktapåståenden och värderingar genom följande meningar. Vad är faktapåståenden och vad är värderingar? Kan det vara både och?

- Vi har idag en arbetslöshet på 14%.
- Arbetslöshet är alltid något ont.
- Att äta kött är mord.
- Människor är mer intelligenta än djur.
- Man bör äta KRAV-märkta produkter.
- Det här är en bra kniv.
- Det här är en vass kniv.
- Det luktar äckligt.
- Det här är en vacker tavla.
- Bengt tycker att den här låten är jättebra.
- Torsten är en skurk.
- Det finns liv på planeten Mars.
- Åsa är ingen riktig lärare!
- Alla har rätt till en värdig död.

UPPGIFTER OCH DISKUSSIONSFRÅGOR B4.6

- Varför är det så viktigt med ärlighet och trohet i relationer, enligt dig? Kan du tänka dig ett såkallat "öppet förhållande" där du och din partner träffar andra? Motivera ditt svar.
- Diskutera med en klasskamrat om var ni anser att gränsen för otrohet går. Varför hamnar gränsen just där? Är skillnad på var en person sätter gränsen för sig själv, jämfört med var personen sätter gränsen för sin partner?
- Kan det vara rätt att ljuga om ett enstaka tillfälle av otrohet? Motivera.
- Varför finns det moraliska regler kring sexualiteten i många religioner?
- Tycker du det är bra eller dåligt att det förekommer prioriteringslistor inom vården? Vilken typ av behandlingar och ingrepp anser du ska prioriteras framför andra?
- Kan du tänka dig att donera ett organ för att rädda livet på en annan människa? Anser du att det är vars och ens skyldighet att ställa upp som organdonator, om man själv kan tänka sig att ta emot ett donerat organ? Motivera.
- Jämför olika uppfattningar för när man anser att ett foster ska betraktas som en människa med rättigheter. Vad tycker du talar för och emot de olika uppfattningarna? När anser du själv att ett foster blir en människa?
- Ta del av aktuella tidningsartiklar och debatter som behandlar abortfrågan. Vilka aspekter av frågan debatteras? Verkar det vara en känslig fråga med starka åsikter som framförs?
- Ser du det som ett problem att gränsen för då man rädda för tidigt födda (vecka 23-24) ligger väldigt nära gränsen då abort är tillåtet (vecka 22)? Motivera.
- Är det enbart av godo att vi kan ta reda på mycket om fostren innan de är födda, eller finns det några negativa sidor?
- Gå in på Cryobanks webbplats (klicka på länken i länksamlingen) och undersök vilka kriterier man kan utgå ifrån när man ska välja donator till sitt blivande barn. Tycker du det är bra att man kan göra så många val? Vilka kriterier skulle vara viktigast för dig om det var du som skulle välja donator? Diskutera med en klasskamrat.
- Gör en undersökning i klassen eller på skolan om elevers inställningar till dödshjälp. Speglar resultatet de undersökningar som gjorts bland svenskar i allmänhet (se läroboken sid 503)?
- Diskutera med en klasskamrat varför det fortfarande är olagligt med dödshjälp i Sverige, trots den starka opinionen som finns för att göra det lagligt.
- Är människan bara ett djur bland alla andra eller har människan en högre ställning och ett högre värde än djuren? Motivera.
- Gör en undersökning i klassen eller på hela skolan om elevers attityder till djurförsök. Hur stor andel anser att djurförsök är acceptabelt för att ta fram säkrare mediciner? Hur

stor andel anser att djurförsök också är acceptabelt för att exempelvis ta fram säkrare skönhetsprodukter?

- Borde det vara tillåtet att kлона människor? I så fall – i vilka syften bör det vara tillåtet? Finns det några syften som under alla omständigheter bör vara förbjudna? Motivera.
- Hur viktigt är det för dig som konsument att de företag du köper av, tar ett socialt ansvar?
- Gör en undersökning i klassen eller på skolan om elevers inställning till dödsstraff. Är de flesta elever för eller emot dödsstraff? Vilka typer av brott anser elever bör leda till dödsstraff?
- Undersök argumenten för och emot dödsstraff som finns i läroboken sid. 529. Komplettera med andra argument som brukar framföras. Håller argumenten för en närmare granskning? Vilka argument verkar vara starkare än andra efter en granskning? Finns det både faktapåståenden och värderingar i argumenten?
- Kan du ge exempel på hur religiösa övertygelser kan påverka en människas etiska ställningstaganden? Spelar religion en större eller mindre roll i olika typer av etiska frågeställningar?

Använd analysmodellen som presenteras i läroboken (sid. 533f) och tillämpa den på någon etisk frågeställning. Här är förslag på ämnen du kan undersöka:

- prioriteringar inom vården
- fosterdiagnostik och selektiv abort
- självmord
- dödshjälp
- djurförsök
- dödsstraff
- global rättvisa
- miljöförstöring
- civil olydnad

LÄNKAR B4.6

SO-Rummet – Etik och moral

so-rummet.se/kategorier/religion/etik-och-moral

Länkskafferiet – Etik

www.lanlskafferiet.org/teman/sidor/0_4_2.html

Yes2Life – Religion och etik

www.yes2life.net/religion.shtml

BBC – Religion & Ethics

www.bbc.co.uk/religion/0

Vetenskapsrådet - Etik

www.vr.se/etik.4.3840dc7d108b8d5ad5280004294.html

ProCon.org – Pros and Cons of Controversial Issues

www.procon.org

UMO – Kärlek och vänskap

www.umo.se/Karlek--vanskap

RFSU – Riksförbundet för sexuell upplysning

www.rfsu.se

RFSL – Riksförbundet för sexuell likabehandling

www.rfsl.se

Statens medicinsk-etiska råd

www.smer.gov.se

Statens medicinsk-etiska råd – Organdonation

www.smer.se/teman/organdonation

Respekt – Katolsk rörelse för livet – Organdonation och transplantation

www.respektlivet.nu/analyser/attraddaliv/organdonation

SO-rummet – länkar om abort

so-rummet.se/kategorier/religion/etik-och-moral/abort

Abort – ett brott eller en rättighet? – Yvonne Sjöstrands digitala lärobok

www.yvonesjostrand.com/abort

Statens medicinsk-etiska råd – Fosterdiagnostik

www.smer.se/teman/fosterdiagnostik

Barnlöshet och fosterdiagnostik – Yvonne Sjöstrands digitala lärobok

www.yvonesjostrand.com/barnloeshetochfosterdiagnostik

SO-rummet – länkar om dödshjälp

so-rummet.se/kategorier/religion/etik-och-moral/dodshjalp-och-eutanasi

Rätten till en värdig död

www.rtv.d.nu

Djurens rätt

www.djurensratt.se

Djurhållning och etik – Yvonne Sjöstrands digitala lärobok

www.yvonesjostrand.com/djurhallningochetik.html

SO-rummet – länkar om djurförsök

so-rummet.se/kategorier/religion/etik-och-moral/djuretik

Forska utan djurförsök

<http://forskautandjurforsok.se>

SO-rummet – länkar om genetik

so-rummet.se/kategorier/religion/etik-och-moral/genetik

CSR i praktiken – en affärssajt från Veckans Affärer

csipraktiken.se

Fair Trade Center

www.fairtradecenter.se

Global Utmaning

www.globalutmaning.se

SO-rummet – länkar om dödsstraff

so-rummet.se/kategorier/religion/etik-och-moral/dodsstraff

Amnesty International – om dödsstraff

www.amnesty.se/vad-gor-vi/dodsstraffet

Dödsstraffet – ett försvar

sites.google.com/site/yesdeathpenalty/home

FILMER B4.6

UR – Elias och de stora frågorna: Sanning

www.ur.se/Produkter/166830-Elias-och-de-stora-fragorna-Sanning

UR – Elias och de stora frågorna: Rättvisa

www.ur.se/Produkter/166827-Elias-och-de-stora-fragorna-Rattvisa

UR Samtiden – Jakten på den perfekta människan

www.ur.se/Produkter/173030-UR-Samtiden-Jakten-pa-den-perfekta-manniskan-Jakten-pa-den-perfekta-manniskan

UR Samtiden – Vem beslutar om liv och död?

www.ur.se/Produkter/157961-UR-Samtiden-Vem-beslutar-om-liv-och-dod-Samtal

UR Samtiden – Frisk som foster

www.ur.se/Produkter/175071-UR-Samtiden-Frisk-som-foster-Fragestund-om-reproduktionsmedicin